

जिवन विषयक आकडेवारी

जन्म, मृत्यु, उपजत मृत्यु, विवाह आदी जिवनातील महत्वाच्या घटनांची नोंद केल्यानंतर सांख्यिकी स्वरूपात मिळणाऱ्या अर्थपूर्ण माहितीस जीवनविषयक आकडेवारी म्हणतात.

सध्या जीवनविषयक आकडेवारी प्राप्त होण्याचे खालील स्रोत आहेत.

१. आरोग्य सेवेचे यशापयश या आकडेवरुन कळते.
२. जीवनविषयक आकडेवारीवरुन निरानिराळ्या रोंगांचे पमाण व तीवता कळते.
३. जन्मपमाणामुळे लोकसंख्येत होणारी वाढ व घट कळते.
४. रोगांचे कारणमिमांसा कळते व त्यामुळे उपाय शोधण्यास सोपे जाते.
- ५.

सध्या जीवनविषयक आकडेवारी प्राप्त होण्याचे खालील स्रोत आहेत.

१. नमुना नोंदणी योजना (Sample Registration Scheme)
२. जनगणना आकडेवारी (census data)
३. विशेष सव्हेक्षण (Ad Hoc Survey)
४. नागरी नोंदणी पध्दती (civil registration system)

आरोग्य व जिवनविषयक आकडेवारी प्रमाणे काढण्याची सुत्रे

१) साधारण जन्मप्रमाण (Crude birth Rate) एका वर्षातील एकुण जिवंत जन्म व त्या वर्षाची मध्यवर्षीक लोकसंख्या यांचे गुणोत्तरास एक हजाराने गुणुन येणा-या संख्येस जन्मदर असे म्हणतात.

$$\text{साधारण जन्मप्रमाण} = \frac{\text{एकूण जिवंत जन्म}}{\text{मध्यवर्षीय लोकसंख्या}} \times 1000$$

एकूण जन्म = एकूण जिवंत जन्म + उपजत मृत्यु

उदा वर्ष २००६

$$\text{जन्मदर} = \frac{2006 \text{ मधील जिवंतजन्म } 9266 \quad \text{लोकसंख्या } 43602}{43602} \times 1000 = 23.6$$

२) साधारण मृत्युप्रमाण (Crude Death Rate) एका वर्षातील एकुण मृतांची संख्या (मृत्यु) व त्या वर्षाची मध्यवर्षीक लोकसंख्या यांचे गुणोत्तरास एक हजाराने गुणुन येणा-या संख्येस मृत्यु दर म्हणतात

$$\text{साधारण मृत्युप्रमाण} = \frac{\text{सर्व वयोगटातील झालेले एकूण मृत्यु}}{\text{मध्यवर्षीय लोकसंख्या}} \times 1000$$

वर्ष १९९९ मधील मृतांची संख्या ६१० लोकसंख्या ७७६२०

$$\text{जन्मदर} = \frac{610}{77620} \times 1000 = 0.9$$